

Reflexe národní a evropské identity v novém miléniu

Informační list č. 4

INTERDISCIPLINÁRNÍ A NADNÁRODNÍ DISKUSE O EVROPSKÉ
A NÁRODNÍ IDENTITĚ A VYTVÁŘENÍ PŘÍLEŽITOSTÍ K UČENÍ

1 Projekt a cíle

V rámci projektu se setkávají partneři z Německa, České a Slovenské republiky, aby porovnali své zkušenosti se vzděláváním v oblasti evropské a národní identity a seznámili se s nejnovějším vývojem, který mohou využít vysokoškolští učitelé a učitelé na středních školách. Dlouhodobým cílem je zapojení mladých lidí do aktivního občanství EU. Konkrétním cílem je výuka výše jmenovaných témat na univerzitní úrovni vysoce inovativním způsobem s využitím informačních a komunikačních technologií (ICT). Různé pohledy na národní a evropskou identitu se například spojují v rámci výukových příležitostí na virtuální 3D platformě "Kitley".

Poslední informační list projektu se zaměřuje na výsledky, které vznikly během **měsíční mobility** (viz níže) (28. 2. 2022 až 25. 3. 2022). Následující rozpracování se proto zaměřuje na výroky a výsledky studentů, které zazněly v diskusích a při zpracování pracovních úkolů nebo v jiných výměnných a komunikačních formách, které mapovaly výsledky projektu. Tyto pohledy studentů představují pouze vzorek z mnoha témat a otázek, ke kterým si studenti vyměňovali názory. Byly zachyceny na konci projektu. Cílem bylo vyslechnout si, jaké pohledy mají mladí dospělí na otázky evropské identity a jejího vztahu k národní identitě. Vzhledem k tomu, že se jedná o analýzu kvalitativních dat (volných textových odpovědí), není rozlišováno mezi studenty ze čtyř partnerských univerzit nebo tří zemí. Více než jindy jsou výpovědi studentů pravděpodobně ovlivněny ruským útokem na Ukrajinu, který začal jen několik dní před začátkem měsíce mobility.

2 Project Progression and Mobility Month

NAETINEM started in October 2019 and aimed to address questions of national and European identity from different subject and country perspectives. In addition, it was planned to translate the results of the work into teaching offers for pupils. Among other things, the virtual world Kitley was to be used for the implementation. Special attention was also given to the use of Kitley by persons with special needs.

Výsledky projektu byly určeny třem cílovým skupinám:

- (1) V rámci interních akcí projektu (nadmárodní setkání a měsíc mobility) se studenti podíleli na tvorbě obsahu a prostřednictvím prezentací členů projektu jim byl poskytnut multiperspektivní pohled na národní a evropskou identitu.
- (2) Učitelé byli osloveni prostřednictvím multiplikačních akcí, během nichž se v partnerských zemích konaly workshopy v příslušném národním jazyce.
- (3) Příležitosti k výuce byly zaměřeny přímo na žáky (např. výuka pojmů, informace o evropském integračním procesu nebo výukové jednotky ve virtuálním 3D světě Kitaly).

Tyto výstupy projektu vznikaly v průběhu celého projektu a jsou vhodné pro multiperspektivní národní a evropský pohled na evropskou identitu. Zvláštní význam v rámci projektu získal měsíc mobility. Studenti čtyř partnerských univerzit pracovali společně od **28. února 2022 do 25. března 2022** v rámci poslední velké akce v projektu, při níž byly shromážděny všechny výsledky a opět proběhla intenzivní výměna. První tři týdny měsíce mobility byly koncipovány jako virtuální výměna s každodenními přednáškami a workshopy pořádanými partnerskými univerzitami. Poslední týden jsme strávili společně v Olomouci, kde se zintenzivnila osobní výměna.

I přes velké nasazení všech účastníků projektu se téměř všechna projektová setkání musela konat virtuálně z důvodu omezení cestování v době pandemie. To výrazně usnadnilo domlouvání schůzek, ale také ztížilo výměnu informací. Navzdory tomu nečekanému pozadí událostí lze měsíc mobility považovat za velký úspěch, v němž se spolupráce dostala na jinou úroveň, a především studenti mohli navázat úzkou osobní a odbornou výměnu.

3 Počátky evropského sjednocovacího procesu a jeho význam z hlediska současných výzev

Ústřední otázkou evropské identity je užitečnost a soulad cílů s procesem **evropského sjednocení**. V prvních třech týdnech měsíce mobility byly studentům poskytnuty online nabídky a zadány úkoly ("úkoly dne"), které měli splnit. V následujícím textu se zaměříme na odpovědi studentů na tyto úkoly. V úkolech dne 13 a 14 měli studenti zaujmout stanovisko k počátkům procesu evropského sjednocování a k významu původních myšlenek pro současnou situaci. První dílčí úkol úkolu dne 14 se týkal *Schumannovy deklarace*. K zodpovězení tohoto úkolu mnozí studenti zpracovali obsah *Schumannovy deklarace* přesně z materiálů a odkazovali na význam zajištění míru, udržení a zlepšení životní úrovně a standardizace životních podmínek průmyslového dělnictva. Jiní již ve svém zpracování uváděli paralely se současnými výzvami, kterým Unie čelí, např: "Pokud se podíváme na dnešní situaci, EU používá své vlastní způsoby, jak udržet mír a zabránit válce pomocí několika sankcí, a má také mnoho programů, které mají z EU udělat lepší místo pro její členy. Takže si myslím, že tento dokument mohl pomoci tomu, jaká je EU v dnešní době." (student, úkol 14.1 v měsíci mobility; citováno z Moodle).

Objevily se i výroky, které poukazyvaly na to, že myšlenka politicky sjednocené Evropy se zrodila již prostřednictvím *Schumannovy deklarace*. Například jeden student označil *Schumannovu deklaraci* za "zrod Evropy jako politického útvaru" (student, úkol měsíce mobility 14.1; citováno z Moodle). Studenti zdůrazňovali zejména souvislost mezi udržováním míru a rozvojem/prosperitou: "Myslím, že tyto myšlenky [míru a rozvoje] udělaly z EU to, čím je dnes – když si vzpomenu na kreativní způsoby, které EU využívá k udržení míru a zabránění válce (například válka na Ukrajině), a také na rozmanitost jejích programů a plánů, jak učinit EU lepším místem, napadá mě, že tento dokument rozhodně pomohl a přispěl k tomu, jak věci děláme" (student, úkol měsíce mobility 14.1; citováno z Moodle).

Druhá dílčí otázka úkolu dne 14 přesahovala reprodukci obsahu a týkala se aktuálnosti motivů *Schumannovy deklarace* v dnešní době. Mnozí studenti tuto otázku dávali do souvislosti i s ruským útokem na Ukrajinu. Na otázku, zda jsou motivy *Schumannovy deklarace* relevantní i dnes, odpovědělo 29 z 31 studentů, kteří úkol zpracovávali, že cíle jsou stále významné. Pro ilustraci uvádíme některé příspěvky studentů: "Zabránit válce v Evropě je relevantní i dnes. Země, které jsou úzce spojeny, proti sobě neválčí. V Evropě se vždy válčilo. Teprve od té doby, co se mnoho zemí spojilo a vytvořilo EU, se podařilo válce na dlouhou dobu zabránit." (student, úkol 14.2 z měsíce mobility; citováno z Moodle). "A i navenek je sjednocená Evropa stabilnější a odolnější než jednotlivé země. Kdyby byla Ukrajina součástí EU, Rusko by se jí možná neodvážilo napadnout." (student, úkol měsíce mobility 14.2; citováno z Moodle). "Ano, tyto motivy jsou aktuální i dnes. Myslím, že Schumanova deklarace je nadčasová a velmi pokroková, zejména v té době." (studentka, měsíc mobility, úkol 14.2; citováno z Moodle). "Myslím si to, je důležité udržet celosvětový mír, aby se předešlo nějakému většímu konfliktu nebo dokonce světové válce. Myslím, že je dobře, že se EU neřídí jedním striktním plánem, ale má mnoho různých programů, které se zaměřují na různé oblasti individuálně." (student, úkol měsíce mobility 14.2; citováno z Moodle). Někteří studenti vyjádřili názor, že EU nedělá vše správně, ale téměř všichni se stále chtějí držet cílů *Schumannovy deklarace* a považují je za správné a důležité.

Úkol dne 13 se zabýval dnešní **aktuálností motivů pro založení EU**. Na otázku, zda jsou tehdejší motivy pro sjednocení Evropy aktuální i dnes, byly názory studentů opět poměrně jednoznačné. Až na velmi malé výjimky (2 z 31 studentů) se domnívají, že motivy, které vedly k evropské integraci, jsou relevantní i dnes. Někteří studenti například zdůrazňovali společný hodnotový základ: "Respektování společných hodnot, jako je ochrana lidských práv, principy svobody, demokracie a základních svobod, je klíčové i v dnešní době, kdy bývá hodně nenávisti vůči různým menšinám, které se vyskytují v každé společnosti." (student, úkol 13.2 z měsíce mobility; citováno z Moodle). Jiní se zaměřili na solidaritu a soudržnost prostřednictvím ekonomické a finanční podpory: "Za platné motivy považují také velký jednotný evropský trh se společnou evropskou měnou eurozóny. Lákavá může být i finanční podpora slabších států a regionů EU." (student, úkol měsíce mobility 13.2; citováno z Moodle). Někteří studenti se zabývali také různými oblastmi přínosů prostřednictvím Evropské unie: "Ano, myslím, že tyto motivy jsou stále relevantní. Například díky EU má moje země lepší ekonomické podmínky, větší dovoz a vývoz, lepší obchod a větší péči o životní prostředí. V zemích EU nepotřebujete pas, měli by vás chránit a poskytnout vám právníka, pokud vás z něčeho obviní atd. Lepší vztahy s ostatními zeměmi EU, dotace, ochrana a pomoc ze strany ostatních zemí EU." (student, úkol 13.2 v měsíci mobility; citováno z Moodle). Specifickou životní situaci mladých dospělých studenti také dokreslovali: "Myslím, že motivy EU jsou stále živé a velmi důležité v každodenním životě. Jak jsem již zmínil, EU nejprve zajistila mír od 2. světové války až do

současnosti. Všechny země si navzájem pomáhají ekonomicky nebo si poskytují rady a své know-how. EU dává mladým lidem mnoho příležitostí, aby se realizovali ve svých silných schopnostech. Já jako mladý člověk mohu snadno cestovat a poznávat nová místa a kultury. To je způsob, jak spolupracovat a udělat svět lepším místem." (student, úkol měsíce mobility 13.2; citováno z Moodle). Není překvapením, že v této souvislosti byl také zdůrazněn význam udržování míru tváří v tvář válce na Ukrajině: "Zejména motiv zajištění míru, který byl hlavním základem evropského sjednocení, poněkud ustoupil do pozadí, protože mír v rámci evropského společenství států už mnozí dávno považují za samozřejmost. Přestože Ukrajina není součástí Evropské unie, současná situace jasně ukazuje, že to za samozřejmost považovat nelze." (student, úkol 13.2 z měsíce mobility; citováno z Moodle).

Kromě souhlasu s cíli a evropskou integrací však někteří studenti poukázali i na **problémy, které EU ještě nevyřešila**. Téměř všechny uvedené problémy se týkaly ochrany klimatu. Zde je příklad výroku: "Podle mého názoru je pravda, že mnoho problémů již nelze řešit na národní úrovni. Je však otázkou, zda se EU dokáže vypořádat s problémy, jako je změna klimatu. Dosud se nepodařilo dohodnout se na jednotné a účinné politice v oblasti klimatu v rámci EU. V tomto ohledu je motivace stále aktuální, ale zatím se jí stále nedaří vyřešit. Proto EU postrádá možnosti sankcí vůči jednotlivým zemím." (student, úkol 13.2 v měsíci mobility; citováno z Moodle).

4 Evropské občanství: nezbytné, užitečné nebo zbytečné?

Zavedení evropského občanství v roce 1992 bylo důležitým mezníkem v procesu evropské integrace. Průzkum provedený v roce 2020 zjistil, že přibližně dvě třetiny občanů EU znají koncept evropského občanství a jsou také velmi dobře informováni o svých právech (Evropská unie 2020). Tyto průzkumy se vždy týkají respondentů všech věkových kategorií. Pro partnery projektu bylo zajímavé zjistit, co si o evropském občanství myslí studenti, z nichž většině bylo mezi 20 a 22 lety. Úkol dne 8 byl proto věnován evropskému občanství. Na otázku, zda je evropské občanství užitečné nebo nutné jako doplněk k občanství, odpovědělo 38 ze 40 studentů, že občanství EU považují celkově za užitečné. Byla tedy zjištěna velmi vysoká míra shody.

V obsahu textů, které studenti vytvořili, však byly zřetelné rozdíly – zejména pokud jde o rozlišení, zda je občanství EU pouze "užitečné", nebo také "nezbytné". Pro ilustraci uvádíme několik výroků studentů. Nejprve výroky, které považují občanství EU za užitečné, ale ne za nezbytné: "Je určitě důležité, ale ne nezbytné" (student, úkol 8.1 v měsíci mobility; citováno

z Moodle). Další osoba napsala: "Nemyslím si, že je to nutné, ale v některých případech by to mohlo být užitečné, např. když cizinec přijede do nějaké země, ale bylo by pro něj příliš složité získat národní občanství, může získat evropské" (student, úkol měsíce mobility 8.1; citováno z Moodle). Přibližně polovina studentů hodnotila možnosti, které evropské občanství nabízí, velmi pozitivně, téměř s nadšením. Zde je několik příkladů: "Ano, EU jako idea je definována určitými hodnotami. Musí být tedy také zaručeno, že tyto hodnoty budou respektovány všemi členskými státy. Občanství EU dává občanům EU mimo jiné právo se k němu hlásit. Občanství znamená rovná práva pro všechny a to podporuje pocit společenství." (student, úkol 8.1 v měsíci mobility; citováno z Moodle). "Podle mého názoru je evropské občanství v současném globalizovaném světě nutností. Zatímco národní občanství vám dává záruky ve vašem státě a podporuje vaši národní identitu, evropské občanství vám usnadňuje pohyb napříč zeměmi, studium v různých zemích, cestování, obchodní export a mnoho dalších souvisejících věcí. Pro mě je to ekvivalent svobody." (student, úkol 8.1 v měsíci mobility; citováno z Moodle). Tuto otázku studenti opět částečně vnímali optikou současné války: "Ano, myslím, že je to velmi důležité, protože je to cesta k rozvoji evropské identity. Tedy aby se Evropa mohla spojit jako jeden celek a čelit ekonomickým a vojenským hrozbám ze strany jiných národů. Jednotná Evropa nás posiluje jako celek, zejména v současné situaci s expanzivním Ruskem je naléhavé, aby Evropa reagovala jako jeden celek a překonávala takové problémy jako skutečná unie." (student, úkol 8.1 z měsíce mobility; citováno z Moodle).

Kromě otázky, zda je evropské občanství užitečné nebo potřebné, jsme se v druhém dílčím úkolu dne 8 studentů zeptali, zda si myslí, že existují občanská práva, která lépe řeší Evropská unie než **národní stát**. Studenti se k této otázce stavěli vesměs nejednoznačně; přibližně polovina z nich napsala, že si není jistá ("Nejsem si jistý" (student, měsíc mobility, úkol 8.2; citováno z Moodle)). Na druhou stranu někteří studenti uváděli konkrétní oblasti, ve kterých podle nich EU má nebo by měla mít více možností. Zde jsou dva příklady: "Určitě ano, například rovné platové podmínky pro ženy, podmínky životního prostředí, kvalita potravin a výrobků, lepší péče o vězně atd." (studenti). (student, úkol 8.2 v měsíci mobility; citováno z Moodle). "Ano, myslím, že existují. EU je mnohem vstřícnější k menšinám než můj národní stát." (student, úkol měsíce mobility 8.2; citováno z Moodle).

Když se hovoří o evropském integračním procesu, vyvstává další otázka, a to otázka demokratické legitimacy v rámci víceúrovňového systému EU. Ve třetím dílčím úkolu dne 8 se proto studenti ptali, zda by **měl mít Parlament EU ještě více práv**.

Názory studentů na tuto otázku byly velmi různorodé. Někteří byli rozhodně proti ("NE, měli by mít méně pravomocí, jsme nezávislý stát, ne kolonie EU" (student, úkol měsíce mobility 8.3; citováno z Moodle)), zatímco jiní souhlasili se současným rozložením pravomocí ("Ne, myslím, že aktuální množství je v pořádku" (student, úkol měsíce mobility 8.3; citováno z Moodle)). Na druhou stranu mnoho studentů na tuto otázku odpovědělo poměrně nadšeně s přáním rozšíření vlivu Evropského parlamentu. Zde je několik příkladů: "Myslím, že ano, protože zastupuje občany Evropské unie, a proto by v nich měl mít přednost." (student, úkol měsíce mobility 8.3; citováno z Moodle). "Ano, mám! [...] Myslím, že pro ochranu našich práv a demokracie je zásadní, aby EU učinila krok ke sjednocení všech zemí EU." (student, úkol měsíce mobility 8.3; citováno z Moodle). Někteří studenti také uváděli konkrétní oblasti, v nichž by si přáli větší vliv Evropského parlamentu, včetně změny klimatu a legislativy: "V globalizovaném světě, ve kterém žijeme, musíme být jednotní jako Evropa, abychom byli vnímáni. Jednotlivé evropské země mají jen malý vliv na velké mocnosti, jako jsou USA, Čína a Rusko. Kromě toho jsou zapotřebí globální řešení výzev, jako je změna klimatu. Jednotlivé národní státy nemohou samy zastavit klimatickou krizi. Proto si myslím, že by Evropský parlament měl mít větší pravomoci." (student, úkol 8.3 v měsíci mobility; citováno z Moodle). "Poslanci Evropského parlamentu jsou spolu s Radou ministrů zodpovědní za legislativu v Unii. Legislativní návrhy však může předkládat pouze Evropská komise. Proto je kritizován demokratický deficit. Parlament by měl být naopak posílen a měl by mít větší pravomoci. Protože skutečnou moc v EU bohužel Parlament nemá." (student, úkol 8.3 z měsíce mobility; citováno z Moodle).

5 Závěr

Během měsíce mobility bylo při společné práci dosaženo mnoha obsahových cílů projektu. To se týká především intenzivního, diskurzivního zapojení do otázek evropské a národní identity a evropského občanství. Po celou dobu trvání projektu byly rozvíjeny vzdělávací příležitosti pro školy, které byly učitelům představeny v rámci multiplikačních akcí. Byly prozkoumány a analyzovány možnosti virtuálního světa Kitely pro rozvoj digitálních vzdělávacích nabídek, zejména s ohledem na možné bariéry uživatelů se speciálními potřebami, a byly realizovány odpovídající nabídky.

Použitá literatura

- 1) European Union. 2020. "EU Citizenship: New Survey Shows EU Citizens are More Aware of Their Rights." *The European Sting*. <https://europeansting.com/2020/07/09/eu-citizenship-new-survey-shows-eu-citizens-are-more-aware-of-their-rights/> (zuletzt aufgerufen am 22.09.2022).
- 2) European Union. o. J. "Schumann-Erklärung von Mai 1950." *Homepage of the European Union*. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59/schuman-declaration-may-1950_de (zuletzt aufgerufen am 22.09.2022).